

Choroby ptaków egzotycznych – informator dla hodowców

NAZWA CHOROBY	ODCHODY	OBJAWY KLINICZNE	CZYNNIKI PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO CHOROBY
ARIZINOZA	Biegunka, kał wodnisty ze strzępami krwi i moczami	Zbliżone do salmonelozy, osłabienie, chwiejny chód, wyginanie ciała do tyłu, zaburzenia ze strony układu nerwowego, ślepotą najczęściej jednostronna, drgawki całego ciała, skręt szyi, zmętniała rogówka	Złe warunki zoohigieniczne, brak higieny lęgu
AKSARYDIOZA	Biegunka na przemian z zaparciem	Wychudzenie, brak apetytu, porażenie kończyn, zahamowanie wzrostu, u młodych zaburzenia nerwowe	Niedobór witaminy A, wspólny wychów ptaków dorosłych z młodzią, złe warunki higieniczne
ASPERGILOZA	Wodniste żółte, lub żółtoszarzielone	Duszność, ziewanie, lekkie charczenie, sinica głowy, wypływ z nosa i worków spojówkowych, niekiedy porażenie szyi i kończyn	Długotrwałe podawanie antybiotyków w czasie kwarantanny, złe warunki zoohigieniczne, podawanie karmy skażonej grzybami
BOTULIZM PTAKÓW	Zielone, biegunka	Zależne od dawki toksyny, skręt szyi, zaburzenia w poruszaniu się, niedowład, bezgłos, duszność, śpiączka	Zbiorniki z wodą z zalegającymi resztkami roślinnymi i zwierzęcymi w rozkładzie gnilnym
CHLAMYDIOZA (ORNITOZA)	Wodniste, biegunka	Obrzęk powiek, wyciek z worka spojówkowego – początkowo surowiczno-śluzowe potem ropne, zapalenie spojówek, uszkodzenie rogówki, ropne zapalenie gałki ocznej,	Niedobór witaminy A i B, niehigieniczne warunki hodowli, stres transportowy, brak kwarantanny, przeziębienia, nadmierne zagęszczenie klatki

		światłowstręt, potrząsanie głową, drgawki, bezgłos lub głos ochrypły	
CHOROBA PACHECA PAPUG	Biegunka występuje rzadko	Nastroszenie upierzenia, apatia, osowiałość, przebieg nadostry dodatkowo porażenie skrzydeł, toniczne skurcze szyi	Stres, szczególnie po transporcie, nadmierne zagęszczenie klatek
GRUŹLICA	Biegunka cuchnąca	Postępujące wychudzenie przy dobrym apetycie, pióra matowe, kulawizna, zanik mięśni	Wychów wybiegowy (woliery zewnętrzne), trzymanie ptaków starych z młodymi, złe warunki zoohigieniczne
GRUŹLICA RZEKOMA	Biegunka	Postać ostra – osłabienie, apatia, duszność, kulawizna, brak apetytu, obrzęki podskórne	Zarobaczenie, charłactwo, przeziębienie, długotrwały transport, złe warunki zoohigieniczne
IPIOPATYCZNE ZAPALENIE WOLA PAPUŻEK FALISTEJ	Normalne – dotyczy papużki falistej, nimfy	Zwracanie treści wola, brak apetytu, postępujące wychudzenie, zabrudzone upierzenie na głowie i szyi	Niedobór witaminy A, zatrucia pokarmowe, zaleganie pokarmu w wolu, zatkanie wola, ciało obce w wolu
KANDIDIAZA (MONILIAZA)	Kał w barwie brązowej, biegunka	Wychudzenie, apatia, powiększenie wola, objawy nerwowe – skręt szyi, zarzucnie głowy na grzbiet, częste ziewanie, upierzenie matowe i brudne, u kanarków zapalenie spojówek	Wyniszczające choroby bakteryjne i inwazyjne, złe warunki zoohigieniczne i środowiskowe, niedobór witaminy A, długotrwałe podawanie antybiotyków, niewłaściwe leczenie
KANIBALIZM	Normalne	Wydziobywanie okolic kloaki, głowy, nóg, skrzydeł, zjadanie jelit, narządów mięszkowych, piór, jaj – własnego gatunku	Wychów masowym systemem bezwybiegowym w klatkach
KAPILARIOZA	Uporczywa biegunka,	Objawy uzależnione	Niedobór witamin, złe

	bywa kał biały wodnisty	od stopnia inwazji z regóły utrata apetytu, zwiększone prgnienie, wychudzenie, matowe upierzenie, niedowład kończyn	warunki zoohigieniczne, wycieńczenie chorobami
KNEMIDOKOPTOZA	Normalne	Świerzb kończyn – wywołuje niepokój, ocieranie dzioba o elementy klatek, drapanie kończyn dziobem. Szare lub żółto-szare złogi o suchej łuszczącej się powierzchni przypominające pumeks. Lokalizuje się wokół dzioba, oczu na nogach i koło steku	Złe warunki zoohigieniczne, duże hodowle, częsta rotacja ptaków, niedobór witaminy A
KOKCYDIOZA	Początkowo ceglasty lub żółty przechodzące w czekoladowo-mahoniowy ze strzępami krwi	Postępujące wychudzenie, osowiałość, osłabienie, senność, biegunka	Złe warunki zoohigieniczne (mokra ściółka!), duże hodowle, częsta rotacja ptaków, brak higieny transportu, duże zagęszczenie, niedobór witamin
KOLIBAKTERIOZA	Biegunka, kał brązowo-żółty lub biały	Osowiałość, duszność tła sercowego, charczenie, (niewydolność worków powietrznych) jaja z wadami skorupy i treści	Złe warunki mikroklimatyczne, nieprawidłowe żywienie, stres, pasożyty przewodu pokarmowego, zaburzenia czynności worków powietrznych, przedawkowanie chemioterapeutyków
KOLIGRANULOMATOZA	Uporczywa biegunka	Brak apetytu, osowiałość, zahamowanie wzrostu, wychudzenie, niezdolność do ruchów. Przebieg przewlekły – guzy w okolicy steku, podbrzusza	Złe warunki mikroklimatyczne, nieprawidłowe żywienie, pasożyty przewodu pokarmowego
KRYPTOSPORIDOZA	Normalne	W formie ostrej:	Złe warunki

		apatia, niechęć do ruchu, trudność w oddychaniu, kichanie rzężenie	zoohigieniczne (mokra ściółka!), zagęszczenie, niedobór witamin
KRZYWICA	Normalne	Zahamowanie wzrostu, matowe upierzenie, kulawizna, deformacja kończyn, często leżenie na mostku	Niepełnowartościowe żywienie, złe warunki zoohigieniczne, predyspozycje dziedziczne, zatrucie mokotoksynami
LISTERIOZA	Normalne	Upadki po kilku godzinach od zakażenia bez widocznych objawów. U sztuk o wolniejszym przebiegu choroby spadek apetytu, osowiałość, wypływ oczu i dzioba, niedowład, skręt szyi	Obecność gryzoni, złe warunki środowiskowe, nieprawidłowe żywienie
MYKOPLAZMOZA	Biegunka, kał zielonkawy z dużą ilością moszczanów	Potrząsanie głową, żółtawy, kleisty, dalej serowaty wypływ z otworów nosowych, zaczerwienienie powiek oraz wypływ z worka spojówkowego. Zahamowanie rozwoju i wzrostu, kulawizna, niechęć do ruchu, leżenie na mostku, zmiany martwicowe na skórze	Stres, złe warunki środowiskowe, niedobór witaminy A
MYKOTOKSYKOZA	Biegunka	Przy przewlekłym zatruciu opóźnienie terminu nieśności, gorsza jakość skorup	Uszkodzenie wątroby i nerek, przedawkowanie leków, przegrzanie brak wody, nieodpowiednie przechowywanie karmy
NAWYKOWE WYRYWANIE I ZJADANIE PIÓR U	Normalne	Wyrywanie piór często młodych, rosnących, rozległe	Zaburzenia w psychice, niezaspokojenie

PAPUG		ubytki w szacie piór w zasięgu dzioba. Inną odmianą jest długotrwałe czesanie piór co prowadzi do zniszczenia normalnej struktury piór. W drastycznych przypadkach krwawienie z ran po wyrwanych piórach a nawet samookaleczenie skóry i mięśni piersiowych	potrzeb socjalnych, stres, zmiana właściciela (ptaki osowojone) niedobory żywieniowe, ektopasożyty. Brak towarzystwa innych ptaków. Zaburzenia w pierzeniu.
NEUROPATYCZNY SYNDROM ROZSZERZENIA ŻOŁĄDKA GRUCZOŁOWEGO U PAPUG	Nie strawione nasiona w kale	Choroba przewlekła, objawy mogą pojawić się nagle. Depresja, postępujące wychudzenie, brak apetytu, wzmożone pragnienie, wielomocz, zwracanie zawartości wola, niekiedy słabość kończyn, niezdolność ruchu, kulawizna.	Pokarm o nieprawidłowej konsystencji, niedrożniść jelita cienkiego, operacja w jamie brzusznej, stres.
NIEDOBÓR WITAMINY A	Normalne	Zwiększenie śmiertelności zarodków, młodych między 1 a 7 dniem życia, osłabienie, niezdolność ruchów, wypływ z nosa, utrudnione łuskanie ziarna, zapalenie śliniawek podjęzykowych.	Zaronaczenie, choroby zakaźne, długotrwałe biegunki, długotrwałe podawanie witaminy C.
NIEDOBÓR WITAMIN GRUPY B	Normalne	Brak apetytu, nastroszenie piór, trudności w połykaniu, duszności, drgawki, skrzywienie palców i zaciskanie w „pięść” u piskląt,	Stany zapalne przewodu pokarmowego, młody wiek, niedobory żywieniowe, leczenie antybiotykami i kokcydiostatykami.

		spadek nieśności, słabe pierzenie się u piskląt.	
NOWOTWORY PTAKÓW OZDOBNYCH I ŚPIEWAJĄCYCH	Biegunka lub zaparcia	<p>Nowotwory skóry (w 90% łagodne) najczęściej włókniako-mięśniaki stwierdza się na skórze kończyn, skrzydłach. Występują pod postacią zgrubień skóry, często wrzodziejących i krwawiących. Tłuszczaki – okolica brzuszna mostka, skrzydła – żółtawe dobrze otorbione. Żółtaki – grzbiet górna część skrzydeł, okolice gruczołu kuprowego – żółtawe często wrzodziejące zgrubienia skóry. Brodawczaki – szyja dziób okolica gruczołu kuprowego – często pokryte warstwą brązowego, suchego, rozpadającego się nabłonka. Nowotwory jamy brzusznej – zmienny apetyt, postępujące wychudzenie, apatia, niechęć do ruchu i lotu, omdlenia, pośpieszne oddychanie, obrzęk powłok brzusznych. Przy nowotworach nerek często kulawizna.</p>	
OSPA PTAKÓW	Normalne	<p>Nagłe upadki bez objawów zwiastunowych. Duszność, rzęzenie, zapalenie spojówek i nosa, śmierć po 2 – 3 dniach. Nalot dyfteroidalny (włókniste zapalenie błon śluzowych dzioba, gardła, przełyku i tchawicy), szaro-żółty. Guzki ospowe wokół powiek, dzioba, otworów nosowych, steku i na kończynach.</p>	<p>Niedobór witaminy A, przeziębienia, uszkodzenia skóry i błon śluzowych. Ektopasożyty. Duże hodowle i częsta rotacja ptaków.</p>
PASTERELOZA (CHOLERA DROBIU)	Biegunka, kał barwny zielono-brunatny z pasami śluzu lub krwi	<p>Postać ostra – zasinienie grzbietu, nastroszenie piór, pragnienie, chwiejny chód, nagła śmierć. Postać przewlekła – wychudzenie, obrzęk stawów, kulawizna, spadek nieśności.</p>	<p>Złe warunki zoohigieniczne, niedobór witaminy A, transport, przegrzanie, przeziębienie, inne choroby zakaźne, choroby pasożytnicze</p>
RZEKOMY POMÓR	Biegunka, kał	Postać ostra –	Materiał lęgowy po

DROBIU	zielonkawo-kremowy, pianisty	senność, osowiałość, głośnie rzęzenie, charczenie, obrzęk powiek, zaburzenia statycznie ruchowe, lanie jaj postać łagodna – rzęzenie, charczenie, lanie jaj, brak skorup, spadek zapłodnienia i wylęgłości, rzadziej zaburzenia statycznie ruchowe	matkachnie uodpornionych, młody wiek
SALMONELOZA	Biegunka, kał wodnisty trawiasto-zielony	Wysoka śmiertelność. Osowiałość, wychudzenie, zaburzenia równowagi, chwiejny chód, nieskoordynowany ruchy, nieżytowe zapalenie spojówek przechodzące w zapalenie ropne. Postać nadostra – bez wyraźnych objawów Postać jelitowa – kał wodnisty trawiasto-zielony Postać stawowa – zapalenie stawów łokciowych rzadziej innych Postać nerwowa – skręt szyi, porażenie kończyn, ruchy nieskoordynowane Postać mieszana	Złe warunki zoohigieniczne, kontakt z gryzoniami, brak higieny kąpieli, zagęszczenie, niedobór witamin, zarobaczenie, brak kwarantanny, kontakt z wróblami i gołębiami ulicznymi, brak higieny transportu
SAMOISTNE ZAPALENIE	Normalne	Zwiększona	Stres, zmiana partnera,

SKÓRY U PAPUG		pobudliwość, świąd, samookaleczenia okolicy łokciowej, części podskrzydłowej – do krwawienia, anemia brak apetytu, postępujące wychudzenie, zaburzenia w wylęgłości	klimatu, długotrwały transport
SKAZA KRWOTOCZNA	Biegunka kał brązowy cuchnący z domieszką krwi	Zmniejszona ruchliwość, zasinienie i żółknięcie skór w okolicy głowy, szyi, mostka. Pęknięcie skóry i krwawienia	Długotrwały nieżył jelit, karma uboga w tłuszcze, przegrzanie, obniżenie naturalnej odporności
SKAZA MOCZANOWA	Kał biały	Kulawizna, nastroszenie, przysiad na skokach, zaburzenia statyczne, trudności w locie, obrzęk stawów, wychudzenie, niedokrwistość	
SPIROCHETOZA PTAKÓW	Biegunka, kał biały, wielomocz	Utrata apetytu, osłabienie, senność, anemia, nastroszenie upierzenia, niedowład. Śmierć po 3-5 dniach	Złe warunki zoohigieniczne, uszkodzenie układu odpornościowego
STAFYLOKOKOZA	Biegunka wodnista, kał brązowawy lub krwawy, śluzowaty	Postacie choroby: a) ostra porażenna, b) martwicowa, c) skórna, d) zapalenia kości i stawów. Przewracanie się na bok, ruch manewrowy, nieskoordynowany, senność, obrzęk stawów, martwica końców skrzydeł	Obniżenie naturalnej odporności, zatrucia lekami, kanibalizm, okaleczenia, stres, złe warunki zoohigieniczne, kokcydioza
STERNOSTOMATOZA		Niechęć samców do śpiewu, kichanie,	Brak kwarantanny, brak higieny

		kaszel, rzęzenie, przyspieszone i utrudnione oddychanie, częste przełykanie; w miarę choroby częsty świszczący oddech, otwarty dziób, niekiedy okresowy bezdech, utrata przytomności i porażenia	utrzymania, wysoka wilgotność, nadmierne zagęszczenie w hodowli
STREPTOKOKOZA	Biegunka	Osowiałość, powieki zlepione wysiękiem, przy postaci przewlekłej dołącza się zapalenie stawów połączone z kulawizną, przerwa w nieśności	Złe warunki zoohigieniczne, obniżenie odporności naturalnej, przebycie chorób immunosupresyjnych
STRES	Normalne	<p>Czynniki inicjujące:</p> <p>a) fizyczny – złe warunki zoohigieniczne, za niska lub za wysoka temperatura, wilgotność powietrza, hałas, urazy</p> <p>b) chemiczny – zatrucia pokarmowe, pestycydy, wysokie stężenie szkodliwych gazów</p> <p>c) biologiczny – zakażenia i inwazje, skażenia grzybami, uodparnianie żywymi szczepionkami, nieprawidłowe żywienie, brak wody</p> <p>d) psychiczny – transport, łączenie w stada po 8 tygodniu życia, wymiana samców, zmiana klatek, zmiana obsługi, zabiegi weterynaryjne i zootech.</p>	
SYNGAMOZA	Normalne	Duszność, ziewanie, wykrztuszanie, potrząsanie głową, ptaki stoją z wyciągniętą szyją i otwartym dziobem, spadek masy ciała	Wychów wybiegowy, odchów młodzieży z ptakami dorosłymi, obecność dżdżownic, złe warunki zoohigieniczne
TASIEMCZYCA	Biegunka	Wychudzenie, matowe upierzenie, niedowład kończyn,	Wspólne trzymanie ptaków w jednym wieku, teren

		osowiałość, niedokrwistość	podmokły, obecność żywicieli pośrednich (ślimaków, owadów)
TOKSOPLAZMOZA	Biegunka, kał szarozielony lub brązowy	Zaburzenia wzroku, ślepota, porażenia, skręt szyi, niedokrwistość, wychudzenie	Młody wiek, kontakt z gryzoniami, obniżenie odporności naturalnej, uszkodzenie błony śluzowej przewodu pokarmowego
TRICHOMONADOZA	Uporczywa biegunka kał wodnisty zielono-biały	Kichanie, potrząsanie głową, osowiałość, spadek masy ciała. W jamie dziobowej obecność szaro-żółtych guzków wielkości ziarnka maku, które z biegiem czasu powiększają się, błona śluzowa zaczerwieniona i rozpulchniona. Długotrwałe nosicielstwo	Młody wiek, złe warunki zoohigieniczne, nieprawidłowe żywienie, uszkodzenie błony śluzowej, zbyt wczesne przyjmowanie ziarna, niedobór witaminy A, złe warunki transportu
WIRUSOWA CHOROBA OPIERZENIA SIĘ PAPUŻEK FALISTYCH	Normalne	<p>Postać choroby ostra – utrata apetytu, osowiałość, zahamowanie rozwoju, silny obrzęk powłok brzusznych, zmiana zabarwienia skóry naczerwono, różowo, ciemno czerwono, brązowo. Rzadziej objawy nerwowe. Śmierć po 2-10 dniach. U oздrowieńców zaburzenia w wymianie upierzenia piskłęcego.</p> <p>Postać choroby przewlekły – zahamowanie rozwoju, zaburzenia w wykształceniu się piór konturowych, brak lotek I i II</p>	Duże hodowle

		rzędu, sterówki skrócone, źle wykształcone	
WSZOŁOWICA	Normalne	Niepokój, przy dużym zawszoleniu usposobienie do kanibalizmu. Spadek nieśności, wylęgowości. Uszkodzenie piór w zależności od gatunku wesoła – najczęściej pióra skrzydeł i ogona	Złe warunki zoohigieniczne, spadek kondycji, choroby wyniszczające
WYPADANIE JAJOWODU	Normalne	Wzmógłony niepokój, zwiększone parcie w czasie składania jaja, unikanie krycia przez samca. Wargi kloaki zaczerwienione, obrzęknięte. Zwisający jajowód jest okaleczany przez inne ptaki, często inicjuje kanibalizm	Zbyt gwałtowne wprowadzanie młodych samic w okres nieśności przy nie rozwiniętym w pełni jajowodzie, wadliwy program żywieniowy i świetlny, niska wilgotność, predyspozycje genetyczne.
ZABURZENIA W PIERZENIU PTAKÓW OZDOBNYCH I ŚPIEWAJĄCYCH	Normalne	Obecność piór zniszczonych, matowych, spowodowana brakiem ich wymiany w czasie pierzenia, wykształcenie się piór nieprawidłowych lub bardziej rozległe braki w upierzeniu, szczególnie na głowie i szyi (punktowe ubytki to piórojady)	Błędy w pielęgnacji, zbyt niska wilgotność powietrza, brak możliwości kąpieli, ustawienie klatki w pobliżu źródeł ciepła, niedostateczna ilość światła, dym papierosowy, błędy żywieniowe, stres psychiczny (hałas – radio, telewizor) nagłe skoki temperatury, zaburzenia hormonalne, stany chorobowe skóry, inwazja – piórojadów, świerzby
ZAPARCIE JAJA	Normalne	Początkowo niepokój, utrata apetytu, ociężały chód, przysiadanie	Niedobór ilościowy gniazd, lub ich niewłaściwe ustawienie do ilości

		na skokach, leżenie na mostku, duszność, charakterystyczne poruszanie ogonem, powłoki brzuszne twarde, napięte, bolesne. Niekiedy brak objawów.	samic, wadliwy program świetlny, kanibalizm, stres, zbyt gwałtowne łapanie ptaków, używanie do rozrodu zbyt młodych ptaków
ZATRUCIE SOLĄ KUCHENNĄ	Wodnista biegunka	Osowiałość, zwiększone pragnienie, duszność, sucha skóra, podniecenie, drgawki a następnie porażenie, spadek nieśności i masy jaj	Złe wymieszanie mieszanek pokarmowych, brak dostępu do wody, nieżyty przewodu pokarmowego, uszkodzenie nerek
ZMĘCZENIE KLATKĄ	Normalne	Trudność w utrzymaniu pozycji stojącej, siedzenie na skokach, leżenie, zahamowanie nieśności, jaja bez skorup, skłonność do urazów, chwilowe niedowłady	Zbyt mała klatka, wadliwe urządzenie klatki, pochyła podłoga lub żerdzie, stres socjalny

**OPRACOWANIE MA SŁUŻYĆ HODOWCOM PTAKÓW OZDOBNYCH I
SPIEWAJĄCYCH JAKO POMOC DO WCZESNEGO ROZPOZNAWANIA CHORÓB
PTAKÓW OZDOBNYCH I ŚPIEWAJĄCYCH**

PO ROZPOZNANIU CHOROBY KONIECZNA JEST KONSULTACJA Z LEKARZEM
WETERYNARII W CELU ZASTOSOWANIA WŁAŚCIWEGO LEKU ORAZ SPOSOBU
DAWKOWANIA

Opracowano na podstawie "Kompendium terapii chorób ptaków" (opracowanie na zlecenie
Ośrodka Informacji Naukowej "POLFA")

Prof. dr hab. Wanda B. Borzemska, dr wet. Piotr Szeluszczyk, dr wet. Grażyna Kosowska, dr wet.
Ewa Karpińska, doc. dr hab. Włodzimierz Kluciński, lek.wet.Stanisław Suchecki, lek. wet. Alicja
Kruszewicz, lek. wet. Krzysztof Fiałkowski